

Štvrtý, bohato zastúpený tematický okruh bol venovaný *postaveniu a problémom národnosti a etnických skupín v ČSFR*. Medzinárodný právny základ riešenia tejto problematiky bol načrtnutý v príspevku J. Hájeka. Poukázal na to, že pri rokovaníach o otázkach národnostných menšín na medzinárodnej úrovni sa prejavujú rozdiely vyplývajúce z odlišného vývinu v jednotlivých krajinách a sformovali sa dve základné koncepcie. Prvá kladie dôraz na zabezpečenie individuálnych občianskych práv príslušníkov ktorejkoľvek menšiny a jej zástancami sú predovšetkým demokraticky vyspelé štáty. Druhá preferuje kolektívny princíp riešenia národnostných otázok a menšinám priznáva právo na vlastnú identitu i v politickej a štátoprávnej sfére. Predstavitelia tejto koncepcie pochádzajú najmä z tých európskych krajín, kde sa až teraz vytvárajú základy právneho štátu.

Celá šírka a rozmanitosť problematiky sa odrazila vo vystúpeniach ďalších referujúcich, ktorí sa venovali historickým a súčasným aspektom vývoja národnostných menšín a etnických skupín žijúcich na území nášho štátu: maďarskej (J. Fabian), rusínskej a ukrajinskej (L. Haraksin), nemeckej (P. Pollák), rómskej (A. Mann, Holomek, T. Haišman), židovskej (I. Kamenec).

Vo svojom záverečnom slove J. Zúmr okrem iného povedal, že ak budeme objektívne konštatovať rozdiely, ktoré medzi nami skutočne existujú, a vyvarujeme sa vyhrocovania domnelých alebo nepodstatných odlišností, ešte stále zostane dosť toho, čo nás spája.

Magda Holubová

DUCH NADNÁRODNEJ HUMANITY

(K semináru o osobnosti Edmunda Husserla, Múzeum Prostějovska, Prostějov 18. 4. 1991)

Dňa 18. 4. 1991 sa v Prostějove, rodisku zakladateľa fenomenológie Edmunda Husserla [8. 4. 1859 Prostějov — 27. 4. 1938 Freiburg im Breisgau], uskutočnil *Seminár o osobnosti filozofa Edmunda Husserla*, ktorý pod záštitou prezidenta ČSFR, rektora Univerzity Palackého, rektora Masarykovej univerzity a v spolupráci s Regionálnym strediskom v Prostějove usporiadalo Múzeum Prostějovska pod vedením jeho riaditeľa Pavla Mareka. Na záver seminára sa uskutočnila slávnostná vernisáž výstavy Husserlovho archívu z univerzity vo Freiburgu i. B. (SRN) a Múzea Prostějovska *Edmund Husserl a fenomenologické bádania*. Text príspevkov prednesených na seminári obsahuje [5].

Po pozdravných príhovoroch rektora Univerzity Palackého, prof. PhDr. Josefa Jařaba, CSc., a rektora Masarykovej univerzity, prof. PhDr. Milana Jelínka, CSc., predniesol hlavný referát na seminári Hans Reiner Sepp, vedecký pracovník Husserlovho archívu vo Freiburgu i. B. Hlavnou myšlienkou Seppovho referátu *Étos a fenomenológia. Husserlova osobnosť a jeho dielo* bolo, že zmyslom fenomenológie je vytvoriť vedecký fundament pre ducha nadnárodnej humanity chápanej ako teleologický zmysel európskej kultúry. Text referátu, ktorý je prístupný aj na Katedre filozofie a dejín filozofie FF UK v Bratislave, obsahuje množstvo nových údajov o živote a spôsobe práce, ako aj o svetonázore zakladateľa fenomenológie. Pre dnešnú situáciu vyznievajú najaktuálnejšie, myslím, Husserlove slová o filozofii a národnom kontexte: „Tu treba mať na pamäti, že filozofia, ktorá vyrástla z univerzálneho kritického postoja

voči všetkému, čo je v tradícii vopred dané, sa v jej šírení nebrzdí nijakými nacionálnymi hradbami. Musí tu byť len schopnosť univerzálneho kritického postoja, ktorý pravda tiež predpokladá určitú výšku predvedeckej kultúry. Prelom národnej kultúry sa môže takto šíriť ďalej tak, že rozvíjajúca sa univerzálna veda sa premení na všeobecný majetok najprv navzájom cudzích národov a že mnohosťou národov prestupuje jednota pospolitej vedy a vzdelanosti“ (1, s. 352).

Ďalších sedemnást referátov možno rozdeliť do dvoch skupín. Prvá skupina (desať referátov) sa týkala teoreticko-analytických prístupov k Husserlovmu filozofickému odkazu, druhá skupina (zvyšných sedem referátov) sa týkala rozboru historických okolností záchranu Husserlovej pozostalosti, z ktorej vzišiel potom hlavne Louvainský archív, životných okolností vzniku Husserlovho pohľadu na svet a recepcie Husserlovho filozofického a metodologického odkazu vo filozofii druhej polovice dvadsiateho storočia.

Profesor Jiří Vysloužil z Brna hovoril o fenomenologickom a fenomenológii inšpirovanom prístupe k hudbe a o vzťahu fenomenológie a muzikológie. Za najdôležitejší Husserlov prínos k rozboru hudobného diania označil Husserlove prednášky o prežívaní času, pripravené pre tlač M. Heideggerom (pozri 2). Jiří Fiala (Katedra filozofie MFF UK Praha) sa pri príležitosti 100. výročia prvého vydania Husserlovej *Filozofie aritmetiky* (porov. 3) zaoberal vzťahom Husserlovho a Fregeho prístupu k základom matematiky. Pavel Floss z Katedry filozofie FF UP Olomouc poukázal na prehnanosť či jednostrannosť zavrhovania Descartovho prínosu do dedičstva moderny a poukázal na možné korekcie postmodernistickej skepsy voči moderne, ktoré by sa mohli inšpirovať Husserlovým zmocnením sa idey transcendentalistického prístupu načrtnutej Descartom. Milan Sobotka (Katedra filozofie FF UK Praha) s pre neho príznačným zmyslom pre detail a doloženosť ukázal, čo a ako Husserl reciproval z Fichte. Husserl Fichteho *Vedoslovie* nečítal, zato však znásobil Fichteho etický a humanistický odkaz, a to najmä vo svojich prednáškach z rokov 1917—1918. (Ako jednu zo závažných okolností podnecujúcich Husserlov zvýšený záujem o morálnu problematiku a humanizmus tu možno pripomenúť aj skutočnosť, že Husserl stratil svojho syna pri Verdune.) Anna Hogenová z FTVS UK Praha podala neobyčajne subtilný rozbor fenomenologického pojmu pohybu, pričom ako najdôležitejšiu kategoriálnu referenčnú sústavu posudzovania pohybu označila časovosť (a nie priestor). Vôbec, podľa referentky bude oveľa väčšiu pozornosť potrebné venovať fenoménu časo-pohybovosti. Miroslav Pauza podal príspevok k rozboru Husserlovho chápania regionálnych a formálnych ontológií, pričom sa fenomenologicky zmocnil aj obsahu etnického regiónu (čo ilustruoja na stredo európskom a prostějovskom regióne). Ivan Ozarčuk z Kresťanskej akadémie Praha ukázal zdroje Husserlovho pojmu evidencie a cesty konštitúcie tohto pojmu na základe vžívania sa do chodu vedeckej práce. Svoje úvahy referent dokladal najmä materiálom z *Karteziánskych meditácií*. Tomáš Hauer (Katedra spoločenských vied VŠB Ostrava) sa odmietavo postavil k postmodernej totálnej skepse a pokúsil sa pri vedomí nevyhnutného kritického odstupu o rehabilitáciu idey bezpredpokladovosti fenomenológie. Zdeněk Mathauser (Ústav dejín umění ČSAV Praha) viedol paralelu medzi kubizmom, resp. kubo-futurizmom a Husserlovým fenomenologickým úsilím a upozornil na obdobnosť významových útvarov generovaných kubistickou obrazotvornosťou a fenomenologickou Wesensschau. Lu-

bo mír Valenta podrobil rozboru časovú a logickú koincidenciu Husserlových *Logických skúmaní* a Russellových a Whiteheadových *Principia Mathematica* na pozadí náčrtu krízy základov matematiky.

Druhú skupinu referátov otvorilo vystúpenie Bohuslava Eliáša o minulosti prostějovského židovského mesta a rodine Husserlovcov, ktoré dojemne líčilo pohnuté osudy židovstva v stredoeurópskom diachronicko-synchronickom kontexte. Dr. Eliáš taktó ďalej prehĺbil informovanosť účastníkov, z ktorých sa viacerí zúčastnili pamätnej olomouckej konferencie k 50. výročiu úmrtia E. Husserla v apríli 1988 (pozri. 4). Karel Floss z Katedry filozofie FF UP Olomouc uviedol pozoruhodné podrobnosti o dejinách záchrany Husserlovej pozostalosti, dnes prechováanej v Husserlovskom archíve v Louvain, na ktorej sa hlavným spôsobom podieľal neskorší riaditeľ Husserlovského archívu v Louvain H. L. Van Breda. Jozef Piaček (Katedra filozofie a dejín filozofie FF UK Bratislava) hovoril o recepcii Husserlových myšlienkových motívov vo filozofickej koncepcii synkriticizmu, vyvinutej v Stálom seminári Integrácia na FF UK v Bratislave, pričom načrtnol techniku využívania Husserlovho pojmovoterminologického aparátu, najmä pojmu horizontu, pri dehypostazovaní obrazov sveta a pri využívaní hypertextových počítačových programov vo filozofickej a pedagogickej práci. Jiří Gabriel z Katedry filozofie FF MU Brno predniesol príspevok o brnenských husserlianach, najmä o Hoppeho pomere k Husserlovi a Patočkovi a o vzťahu Krejčího, Tvrdého, J. L. Fišera a Vladimíra Kubeša k Husserlovmu filozofickému odkazu. Jan Březina (Katedra filozofie FF UP Olomouc) rozobral Patočkov pojem existencie, pričom osobitnú pozornosť venoval trom základným životnosvetským modom pohybu: minulostný modus zakotvenia, prítomnostný modus boja a budúcnostný modus sebanájdania sebavzdaním. Ladislav Soldán (Ústav pre českú literatúru ČSAV Brno) načrel do interdisciplinárnej problematiky, ktorú tematicky vyznačil titulom *Génius židovstva a česká národná povaha*, pričom podal topológiu vákua, ktoré treba už konečne vyplniť prihlásením sa k nemeckému a židovskému pozitívnemu prínosu do kultúry na území Česko-Slovenska. Napokon Jan Skutil z Moravského zemského múzea v Brne podal plastický obraz o morálnofilozofickom a etickom prístupe T. G. Masaryka za tzv. hilsneriády v rámci riešenia českej otázky, kde opätovne zaznela naliehavosť vytvoriť priaznivé podmienky pre plnú recepciu životného odkazu prostějovského rodáka Edmunda Husserla v našom dnešnom kultúrnom pohybe.

Na záver obsah seminára zhrnul profesor Z. Mathauser stručnou rekapituláciou obsahu všetkých osemnástich referátov, ktoré ocenil ako závažný krok smerom k prinavráteniu Husserlovho mysliteľského dedičstva konečne aj tam, odkiaľ vzišlo, do Prostějova a do Česko-Slovenska, a naznačil ideu „Husserlovho Prostějova“, azda akéhosi možného pravidelného stretania sa filozofov nad husserlovskými inšpiráciami. Seminár uzavrel riaditeľ Múzea Prostějovska P. Marek paďakováním všetkým účastníkom.

Účastníci seminára sa potom odobrali do Múzea Prostějovska na slávnostnú vernisáž výstavy *Edmund Husserl a fenomenologické bádania*, na ktorej slávnostný príhovor predniesol H. R. Sepp. Výstava je otvorená denne okrem pondelka 9.30—12; 13.—17. hod.

Jozef Piaček

LITERATÚRA

1. HUSSERL, E.: Krize evropských věd a transcendentální fenomenologie. Úvod do fenomenologické filosofie. Praha 1972.
2. HUSSERL, E.: Zur Phänomenologie des inneren Zeitbewusstseins (1893—1917). Husserliana Bd. X, Haag, Nijhoff 1966.
3. HUSSERL, E.: Philosophie der Arithmetik. Husserliana, Bd. XII, Haag, Nijhoff 1970.
4. Filozofia, roč. 43, 1988, č. 4.
5. O Edmundovi Husserlovi. Sborník referátů přednesených na seminář muzea Prostějovska 18. dubna 1991. Prostějov, muzeum Prostějovska, 1991.